

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

29. Diuisio secundùm Modum, & varia Argumentationum ab enumeratione
partium, genera

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Vide Cic. in
part. 3. ter-
tio de orat.
sect. 19. &
si in Bruto
214.

Partium e-
numeratio
economica
sermonis.

dignoscendam, sed etiam vberiori stylo per-
textendam, non mediocriter conferat adimen-
tum. Est autem rei in singulas partes, apta que-
dam distributio. Partes apud Ciceronem (ne
ad Logicorum testimonia recurramus) duo-
bus modis intelliguntur. Sunt enim partes to-
tius quod in se eadem partes complectitur, ut
corpus, humeros, brachia, thoracem; sunt &
partes generis, quas genus sub se continet, alio-
modo species, & forma nominantur, & pru-
dentia, iustitia, fortitudo, ratio virtutis. Vel
si maius, alia partes sunt essentia, alia sunt in-
tegrantes, & accedunt magis ad decus totius,
quam ad compositionem. Ex hac distinctio-
ne partium in tractandis rebus dignitas, & decus
tota, tum quod maxime est in oratione mo-
menti, claritas affusa confurgit, ut hunc locum
iure totius sermonis economiam possis ap-
pellare. Ac quemadmodum in confuso cor-
pore, ubi (quod aiunt) neque pes, neque caput,
omnia se de permixta, & monstrosa sunt: Sic
etiam ubi nulla ab oratore instituitur concin-
na partium distributio, fluctuare, & immensis
quibusdam tenebris circumfundi orationem
necesse est. Hoc in maiori mundo, hoc etiam
in minori Dei conditoris sapientia solertissi-
me providit, in quibus tanta, tam varia, tam
prudens singularum partium distributio, non
modo ad suas cuique functiones eximiam fa-
cilitatem, sed decus præterea, atque elegan-
tiam impertitur.

Divisio huius loci secundum rem, & varia gene-
ra enumerationis.

CAPVT XXVIII

Quanta est partium diversitas, tanta quoque
confurgit loci varietas. Ut igitur partium,
alia sunt essentia: quæ genera, species diffe-
rentiaque spectant. Alia accedunt, quæ ad
proprium, accedensque Logicorum referun-
tur. Sic diversa quoque, & in quinque partes
ad summum distributa nascuntur argumenta,
quæ inter se, & dignitate differunt, & rubore.

Præstantiora enim sunt, & validiora, quæ
essentiam spectant, quam quæ extrinseca tan-
tum, & adsciticia sunt. Essentialis hæc est partium
enumeratio, sumpta a partibus generis. Sed
omne, quod honestum est, id quatuor partium eritur
ex aliqua. Aut enim in perspicuitate veri, solex-

Cicero l. 1.
offic.

tiæque versatur: Aut in hominum societate
tuenda, tribuendoque suum cuique, & rerum
contractarum fide: Aut in animi excelsi, atque
inuiti magnitudine, ac robore: Aut in omni-
um, quæ fiunt, quæque dicuntur ordine, &
modo: in quo inest modestia, & temperantia.
Ex quo ita liceat concludere, si virtus est, aut
prudencia est, aut iustitia, aut fortitudo, aut
temperantia. Alia sumitur à partibus intrinse-
cis, & essentiam rei componentibus, quales
sunt in homine corpus, & anima rationis par-
ticeps, ex quo rectè inferas eum non esse ho-
minem, qui sine corpore, siue anima fuerit de-
stitutus. Et hæc quidem argumenta robustissi-
mè conuincunt. Alia quæ appositas com-
plectuntur potestates, & accidentia, minus
quidem habent ponderis, valent tamen ad or-
natam amplificationem, orationisque circum-
ductam amplitudinem, tum coniuncta vim
obtinent, quæque magis propria sunt illius
rei, cui tribuuntur, eo difficilius eleuantur. Ad
hoc genus pertinent, quæ habet Arnobius lib.
3. aduersus gentes.

Arnob. l. 3.

(Sed ut enim ad vsus certos manus, pedes,
oculi, cæteraque constructio membrorum
sua quæque in officia constituta est: Ita con-
uenit credere in sui muneris functionem has
esse partes comparatas: aut confidendum est
in Deorum corporibus esse aliquid vacuum,
quod sit frustra, & inaniter fabricatum. Quid
dicitis o sancti, atque impolluti Pontifices re-
ligionum: Habent ergo Di sexus, & genitalium
membrorum circumferunt foeditates, quas ex
oribus verecundis infame est suis appellatio-
nibus promere.) Ita irridet Ethnicos, qui cor-
poream faciunt diuinitatem, singulas corpo-
rum partes colligens, etiam viles, & oble-
nas, ut hanc corporis fabricam à diuina natu-
ra alienam esse ostendat.

Divisio secundum modum & varia argu-
mentationum ab enume-
ratione partium
genera.

CAPVT XXIX.

Hæc prima enumerationis partium di-
uisio secundum rem, alia secundum rei
modum confurgit; & ea triplex est. Vna cum
X 3 affir-

Primum mo-
du.

affirmatis omnibus partibus, affirmatur totum. Altera cum negatis omnibus partibus, negatur totum. Tertia cum secundis cæteris partibus, vna relinquatur; quæ affirmatur, aut negatur. Exemplis illustriora fient omnia. Contendit probare M. Tullius, Pompeium summum esse Imperatorem, id per omnes, & singulas optimi Imperatoris virtutes, filium orationis longius extendens, sic confirmat. (Ego enim sic existimo in summo Imperatore, quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Pergit, & omnia enitere in suo Pompeio fufius ostendit.) Quis igitur hoc homine scientior vquam esse debuit? qui è ludo, atque puerinæ disciplina, bello maximo, atque acerrimis hostibus, ad patris exercitum, atque in militiæ disciplinam profectus est? &cæt. Deinde de eius iustitia. (Cuius legiones sic in Asiam peruenerunt, vt non modò manus tanti exercitus, sed ne vestigium quidem cuiquam pacato nocuisse dicatur? Et de temperantia. Non auaritia ab instituto cursu ad prædam aliquam reuocauit, non libido ad voluptatem, non amonitas ad delectationem, non nobilitas vrbis ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem. Et, de austeritate. (Quod igitur nomen vquam in orbe terrarum clarius fuit? &cæt.) Postremo de felicitate: Vt eius semper voluntatibus, non modò ciues assenserint, socij obtemperant, hostes obediunt, sed etiam venti, tempestatesque obsecundant.) Sic Minutius probat mundum aliquando interitum à partium collectione. Omnia quæ orta sunt occidere, quæ facta sunt interire: Cælum quoque cum omnibus, quæ cælo continentur, ita vt cæpisset deünctæ, fontium dulci aqua, maris nutriti, in vim ignis abiturum Stoicis constans opinio est: quod consumpto humore mundus hic omnis igaescat. Et Epicureis de elementorum conflagratione, & mundi ruina eadem ipsa sententia est.

Secundus
modus.

Negatis omnibus partibus, negatur totum. Sic cælum non est ignis, ær, aqua, terra. Igitur non est elementum. Ad hunc locum collineat Martialis epigramma.

Mar. l. 7.

*Si quid opus fuerit, scis me non esse rogandum,
Sic nobis dicis, Baccara, torques die.
Appellat rigida tristis me voce Secundus,
Audi, sed nescis, Baccara, quid sis opus.
Ronsio te coram petitur, clareque palamq,
Audi, sed nescis, Baccara, quid sis opus.*

*Esse queror, gelidaque mihi, vna, sive lacu-
nas,
Audi, sed nescis, Baccara, quid sis opus.
Hoc opus est, subito has vt siders murus,
Dixero ne possis, Baccara, quid sis opus.*

Sic argumentatur. Neque pecuniam ad dissolucndam res alienum, neque pensionem, neque victum, neque vestes, neque cætera id genus tanta sermonis affabilitate promissa largiris; nihil igitur eorum, quæ ad vitam sustentandam sunt, necessaria impendis.

Reiectis, & successis cæteris partibus affirmatur vna, sic Mulier, aut amat aut odit, nihil est tertium, non amat, igitur oderit necesse est. Hic duo tantum membra sunt, & reiecto vno, alterum assumitur. Alias plura ingeruntur, vt Philipp. 2. Quid putem, contemptum me non video, nec in vita, nec in gratia, nec in rebus gestis, nec in hac mediocritate ingenij, quid despiciere possit Antonius. An in Senatu facillimè de me detrahi posse credidit: qui ordo clarissimis ciuibus benè gestæ reip. testimonium multis, mihi vni conseruata dedit. An decertare mecum voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium est, quid enim plenus? quid vberius, quàm mihi, & pro me, & contra Antonium dice? His omnibus reiectis vnã partem assumi, quod profectò est, non existimauit sui similibus probari posse se esse hostem patris, nisi mihi esset mimicus. Item illa expeditio, quæ refertur 4. ad Herenn. Necesse est cæpisse, vt istum nostrum fundum fuisse, ostendat, vt vacuum possederit, aut vltimum fecisset, aut emisse, aut hæreditate tibi venisse. Vacuum cum ego adessem, possidere non potuisti: Tuum vltu fecisset, etiamnum non potes: emptio nulla profertur: hæreditate tibi me viuo mea pecunia venire, non potuit. Relinquitur ergo, vt me vi de meo fundo deceeris.

Eodem argumento vitur Orosius contra Iudæos. Quam rem gerunt? quod scelus constanti quæ maleficia suscipiunt, propter quæ à Deo, quem tam propitium olim habebant omnino deserantur? Simulachris immolant? immo eorum contactum perhorrescunt. Commenticios Deos asciscunt? At eo nomine, quod Deum colant, efferuntur. Et id verum, sed moribus immanibus efferati sunt? At ipsi summam sibi laudis æquitaris, & pietatis assumunt. Quid ergo est? parumne supplices preces ad Deum adhibent? Immo in precibus addu

Tertius
modus.
Publius
Syrus.

Cicer. 2.
Philipp.

Minutius
in Oratione.

Cic. 4. ad
Herenn.

asidui sunt. (Resumit:) Si igitur nec simula-
chra colunt, nec vanos Deos inuocant, nec hu-
manum sanguinem fundunt, nec se impia frau-
dis impuritate contaminant; cur illos Deus,
quos in fidem suam recepit, tam diuturno
tempore, ope sua destituit? His igitur successis,
veram causam inserit, Iudæorum perfidiam.

De vi & veritate huius loci.

CAPVT XXX.

Vsus argumenti cautionem & memoriam
requirit oratoris; cauendum est enim, ne in
partium collectione minus sit accuratus; quod
faciet, si aut res necessarias omittat; aut addat
superfluas, aut discrepantes confundat, aut
easdem bis numeret, & veluti a se dissoluat, ar-
que distungat. Tum qui propositus est initio
numerus, est illi expedite percurrendus, dan-
daque opera ne longiuscula plerumque di-
gressio sermonem & mentem a proposito ab-
trahat. Videas enim aliquot, qui cum tria aut
quatuor proposuerunt, vltimam non me-
minerunt, aut si meminerint, tantum tempo-
ris in vno capite pertexendo conterunt, vt
eius quod restat expediendi, spatium & facul-
tas non suppetat. Satius esset nihil omnino
proponere, quam post iacta hæc propositio-
num fundamenta, & rerum apparatus, audi-
toris expectationem fallere, ne munerarijs
antiquorum similes videamur, qui cum mon-
tes aureos per sepe promitterent, nihil præter
arenam dabant. Aduertendum est præterea, vt
in affirmatione vel negatione procedat argu-
mentum. A toto (quod aiunt) molis ducuntur
argumenta ad singulas partes primarias, idque
tantum affirmando, valet eodem hoc argumen-
tum: Si domus est, & fundamentum est, & te-
ctum, & parietes; non autem, & fenestæ sunt,
& afferes, & cæterid genus leuora. Si corpus est
humanum, cerebrum habet, & cor, & iecur,
non autem, & digitos x. & ungues, & pilos. A
negatione vero totius molis ad singularum
partium negationem non procedit argumen-
tum. Vt domus non est, nec igitur fundamen-
tum. Nam possunt esse domus fundamenta, si-
ne ipsius perfectione. A toto tantæ generis
vim suam obtinet hoc argumentandi genus:
Id est, qui negat alicui totum generis, negat &
singulas partes, quas suo ambitu complectitur.
Vt si neges calliditatem esse virtutem, accu-
rate colliges, eam nec esse prudentiam, nec iu-

stitiam, nec fortitudinem, nec temperantiam.

De vsu & Amplificatione huius loci.

CAPVT XXXI.

Vsus argumenti a partium enumeratione,
amplissimus est; & per totum corpus elo-
quentiæ longè lateque diffusus. Primum ad
totius orationis æconomiam, mitum in mo-
dum valet, & quasi Adriana filium dirigit in-
stitutum sermonem, ne fluctet in errorum
(quod aiunt) labyrintho; ex quo videas totas
plerumque orationes hoc vno huius fundamen-
to, quod insuper alijs atque alijs conflatum
argumentis in immensam excreuit amplitu-
dinem. Nobilissima illa quæ ad Donatum de
gratia Dei inscribitur D. Cypriani epistola,
tota ferme est in hoc argumento: Hoc ipso
fulcitur Ciceronis oratio pro lege Manilia:
Hoc sæpissimè vsurpant Lactantij, Arnobij,
Minutij, aduersus nostræ fidei inimicos glo-
riosa certamina.

Secundò promptissimum est ad laceffendos
aduersarios telum, ad resellendos idem clype-
us fortissimus. Nam & acutè colligit, & ratio-
nes glomerat, & acriter insilit, & feruidè in-
stat. Si verò resistendum, quadrato velut agmi-
ne intulantiæ vadique telorum impetus
eludit: quod in confirmatione demonstrabo,
plenius in oratione Palamedis, ex Gorgia Le-
ontino.

Tertiò, Amplificationis, quæ vna virtus
maxima est, perpetuum veluti quoddam re-
perietur esse seminarium. Nam si res grauitè
narranda, si describenda, si oculis plenissimè
subijcienda, parum est vno conspectu propo-
nere. At si incipias singulas partes disquirere,
discute, enucleare, tunc vis & amplitudo,
quasi ingentis cuiusdam fluij perpetuis vn-
darum vorticibus explicati, sese efferret: quod
illustrissimis exemplis comprobare, nullo ne-
gotio possum. Miraberis huius orationis Senec. l. 7.
maiestatem, & delicias: *Vol. sub conspectu meo de benef.*
ponere, quæ gentium oculos, regumque per-
stringunt, volo intueri pretia sanguinis anima-
rumque vestrarum. Prima nihil luxuriæ spolia. Eximia lau-
diue, vt est melius, in vnum æcerum date: pro per-
Video elaboratam scrupulosa distinctione te-
partium
studinem, & fœdissimorum pigerrimo-
anumerarumque animalium testas ingentibus pretijs
tionem,
emptas.